

Зміст

<i>Передмова Віктора Галасюка</i>	9
<i>Передмова</i>	11
<i>Розділ 1</i> Вступ. Теоретичні засади дослідження	17
<i>Розділ 2</i> Доіндустріальний Сінгапур: загальний структурний розвиток до 1959 року	54
<i>Розділ 3</i> Політичні передумови	77
<i>Розділ 4</i> Експортноорієнтоване виробництво	119
<i>Розділ 5</i> Друга промислова революція	189
<i>Розділ 6</i> Майбутнє Сінгапуру як нової індустріальної країни	247
<i>Розділ 7</i> Висновки. Сінгапур і новий міжнародний поділ праці	269
<i>Подяки</i>	279
<i>Список таблиць</i>	280
<i>Список умовних скорочень</i>	282
<i>Бібліографія</i>	283
<i>Примітки</i>	305

Якщо не вказано іншого, всі долари виражені в сингапурській валюті, а всі посилання на відсоткове зростання валового внутрішнього продукту розраховані за поточними цінами. Показники іноземних інвестицій розраховані на основі валових основних фондів у сингапурських доларах.

Скрізь, де можливо, у цій книжці уникають сексистської термінології. Однак у випадках, коли йдеться про офіційні назви, оригінальну форму було збережено.

Передмова Віктора Галасюка

Ми раді представити вам українське видання книжки Геррі Родана, присвяченої феномену індустріалізації Сінгапуру — однієї з найяскравіших історій економічного успіху ХХ століття. Ця праця органічно доповнює погляд Лі Кван Ю, батька-засновника Сінгапуру, надаючи глибший і детальніший аналіз трансформації міста-держави в економічному вимірі. Вона є не лише ґрунтовним дослідженням, а й важливим внеском у розуміння глобальних економічних процесів, які формують сучасний світ.

Геррі Родан у своїй книжці прагне подолати теоретичні обмеження попередніх пояснень сінгапурської індустріалізації, які часто зводилися до неокласичної економіки й теорії раціонального вибору. Натомість автор пропонує комплексний аналіз взаємозв'язку політичних та економічних процесів, що лежать в основі розвитку Сінгапуру. Здобувши статус нової індустріальної держави, Сінгапур досягнув високого рівня економічного розвитку. Цей досвід робить країну важливим прикладом практичної реалізації теорії розвитку, дозволяючи критично переосмислити підходи до економічної політики загалом. Особливу увагу Родан приділяє «Другій промисловій революції» 1979 року — амбітній стратегії, спрямованій на перехід Сінгапуру до високотехнологічного виробництва, яка стала унікальним експериментом серед нових індустріальних держав.

Для українського читача ця книжка є надзвичайно актуальною. Сінгапур, подібно до України, зіткнувся з викликами

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

обмежених ресурсів, складного геополітичного становища та необхідності швидкої адаптації до глобальних економічних реалій. Унікальність сингапурського досвіду полягає в активній ролі держави, яка не лише реагувала на ринкові умови, а й формувала їх через цілеспрямовані економічні, політичні та соціальні реформи. Родан переконливо доводить, що успіх Сінгапуру — це не просто результат «вільних ринків», як стверджують неокласичні економісти, а складна взаємодія держави, міжнародного капіталу та місцевих соціально-політичних умов.

Сьогодні, коли Україна шукає шляхи економічного відновлення, досвід Сінгапуру може стати джерелом натхнення та практичних уроків. Як держава може стимулювати інновації? Як залучати міжнародний капітал, обстоюючи національні інтереси? Як поєднати економічну ефективність із соціальною стабільністю? Ці питання, які досліджує Родан, є критично важливими для України. Книжка блискуче розкриває сингапурський досвід, і я рекомендую її всім учасникам мого курсу «Економічна інженерія» як обов'язкове читання для тих, хто прагне зрозуміти механізми створення економічного дива.

Сподіваємося, що ця книжка не лише збагатить ваші знання, а й спонукає до дискусій про те, як Україні використати свої унікальні можливості для побудови сильної, інноваційної економіки. Нехай історія Сінгапуру надихає нас на сміливі кроки до майбутнього.

Українська асоціація Римського клубу висловлює щирі подяку компанії «Інтерпайп» і юридичній фірмі «Лабораторія банкрутства» за фінансову підтримку українського перекладу та видання цієї важливої книги, а також видавництву «Наш Формат» за багаторічне партнерство.

*Президент Української асоціації Римського клубу,
член Наглядової ради Київського міжнародного
економічного форуму, куратор Академії КМЕФ,
д-р екон. наук*
ВІКТОР ГАЛАСЮК

Передмова

Мотивація для цього дослідження була потрійною. По-перше, автор відчував, що поглядам на індустріалізацію Сінгапуру бракує теоретичного обґрунтування. Дослідження Сінгапуру, здійснювані переважно неокласичними економістами й теоретиками раціонального вибору, потребували всебічного аналізу взаємозв'язків між політичними та економічними процесами в розвитку міста-держави. По-друге, завдяки досягненню статусу нової індустріальної країни, або НІК, Сінгапур набуває важливого значення для загальної теорії та політики розвитку і дає можливість критично розглянути деякі популярні твердження про НІК загалом. З одного боку, наприклад, прихильники теорії залежності здебільшого зневажливо ставляться до швидкої індустріалізації нових індустріальних країн, які ухвалили програми експортноорієнтованої індустріалізації (ЕОІ). Вони зображували цю індустріалізацію як нав'язану ззовні та якісно гіршу за ту, що її пережили розвинені капіталістичні країни на попередніх стадіях свого розвитку. З іншого боку, неокласичні економісти представили Сінгапур та інші азійські НІК — Південну Корею, Тайвань і Гонконг — як доказ не лише так званої «справжньої» індустріалізації в країнах третього світу, але й переваги політики вільного ринку в запровадженні швидкої індустріалізації. Прихильники теорії раціонального вибору також стверджують, що НІК є тріумфом економічної раціональності над політичним втручанням, і показують, чого можна досягти, коли внутрішня політика проводиться на розумних

засадах. Ще один погляд на НІК стверджує, що індустріалізація цих країн не є уособленням розвитку за принципом *laissez-faire*, тобто принципом невтручання, а є результатом чітко спрямованих державою ініціатив. Зважаючи на такі суперечливі твердження, видається, що потреба ретельного емпіричного та теоретичного вивчення Сінгапуру є нагальною. По-третє, у 1979 році уряд Сінгапуру розпочав так звану Другу промислову революцію. Ця стратегія включала низку заходів, спрямованих на прискорений перехід до більш досконалої технологічної бази. Після включення Сінгапуру під егідою міжнародного капіталу в новий міжнародний поділ праці (далі — НМПП) в обробній промисловості як експортера товарів з низькою доданою вартістю, метою цієї стратегії було підвищити позицію Сінгапуру в ієрархії НМПП. Сінгапур мав стати насамперед майданчиком для виробництва товарів з високою доданою вартістю. «Друга промислова революція» стала найсміливішою спробою, що її коли-небудь здійснював уряд нової індустріальної країни, вплинути на структуру міжнародних капіталовкладень в обробну промисловість. Це стало ще однією причиною для того, щоб зосередитися на сінгапурському прикладі більш детально.

Мотивоване вищезазначеними проблемами, це дослідження кидає виклик панівному розумінню розвитку Сінгапуру як випадку, коли «правильна» політика уможливила швидку індустріалізацію, і ставить під сумнів можливість і доцільність її наслідування. Відмова від найбільш поширеного погляду на Сінгапур стала можливою завдяки особливим рамкам цього дослідження, основний і тематичний фокус якого спрямований на відносини між міжнародним капіталом і сінгапурською державою. Саме ці відносини окреслюють і водночас допомагають визначити появу нового міжнародного поділу праці. Ця книжка також робить наголос на соціальному та політичному контекстах цих відносин і на конкретних історичних обставинах. У цих рамках успішне впровадження економічної політики, яку неокласичні економісти й теоретики раціонального вибору виокремлюють як основну причину швидкої індустріалізації, розглядається як тісно пов'язане з соціальними й політичними умовами. Ці

умови уможливають проведення політики, яка використовує історично безпрецедентну тенденцію міжнародного капіталу інвестувати в офшори з метою створення експортного виробництва. У цьому контексті стає можливим, навіть обов'язковим, відкинути популярне уявлення про сингапурську державу як мінімалістичну. Насправді досвід Сингапуру не лише відображає неспотворену роботу ринкових сил, які реалізують порівняльну перевагу міста-держави, але й підкреслює важливу роль держави у визначенні цієї порівняльної переваги.

У наведеному нижче аналізі роль держави Сингапур у процесі індустріалізації справді зображена як всепроникна. В економічній сфері держава не лише здійснювала вибіркові прямі інвестиції у значних масштабах, але й допомагала сформувати вартість, пропозицію та якість робочої сили й інфраструктури. Держава також надавала дискримінаційні фіскальні стимули та субсидії для сприяння певним формам промислової діяльності. У позаекономічній сфері втручання держави, ймовірно, було ще глибшим: воно створювало соціальне та політичне середовище, сприятливі для певних форм промислової діяльності. Таке втручання досягло свого апогею з початком «Другої промислової революції».

Твердження, що держава відіграла певну роль в індустріалізації НІК у випадку Сингапуру, не нове. Однак там, де неокласичні економісти визнавали втручання держави в економічну сферу, вони були схильні зображати державу як таку, що сприяє ринковим силам. Однак така позиція не відображає реальних відносин між ринком і державою в Сингапурі. Насправді ці відносини діалектичні, а межа між державою та ринком розмита. Це відносини, які також охоплюють соціальні та політичні, а не тільки економічні чинники.

Тимчасом як дослідження кидає виклик частковому та некоректному трактуванню держави авторами неокласичної економіки та відкидає волютаризм теорії раціонального вибору, воно також ставить під сумнів радикальні підходи. Окрім вивчення різних способів впливу держави на структуру індустріалізації, особливо на структуру інвестицій міжнародного капіталу,

ця книжка також досліджує причини такої поведінки держави. Саме тут ми бачимо умовне сприяння держави міжнародному капіталу. Внутрішні класові структури в поєднанні з випадковими тенденціями міжнародного накопичення капіталу дають сінгапурським політикам значний простір для маневру. З одного боку, на момент включення до нового міжнародного поділу праці місцева промислова буржуазія була незрілою і політично слабкою. Це, по-перше, зумовило потребу в державній ініціативі та координації промислової діяльності, а по-друге — підживлювало бажання знайти альтернативні джерела капіталу, і при цьому керівна Партія народної дії (ПНД) не мала великих внутрішньополітичних втрат, коли йшла назустріч міжнародному капіталу. З іншого боку, хоча ПНД прийшла до влади за підтримки лівих профспілок Сінгапуру, вона не гаяла часу, підтримуючи позиції незалежних, організованих робітників і забезпечуючи контроль правих сил над виконавчою владою. До кінця 1960-х років ПНД створила нову соціальну базу, але їй це вдалося здебільшого завдяки тому, що вона переконала значну частину електорату в чеснотах уряду, незалежного від різних груп інтересів. Коротко кажучи, виникла відносно автономна політична держава з достатньою потребою і бажанням сприяти інкорпорації Сінгапуру в НМПП.

Таке тлумачення має чіткі наслідки для теорії залежності, яка схильна зображати включення «периферійної» держави до НМПП як результат, насамперед, зовнішньо детермінований. Однак включення Сінгапуру не можна пояснити з погляду підпорядкування держави міжнародному капіталу. Високий рівень безробіття в поєднанні зі стрімким зростанням населення та відокремленням від Федерації Малайзія надали сінгапурським політикам власні вагомі причини для пошуку міжнародних інвестицій. Крім того, для здійснення експортного виробництва міжнародний капітал не може розміщуватися випадковим чином — для цього потрібні перспективні регіони з різними соціальними, політичними та економічними передумовами. Внутрішні обставини дозволили державі Сінгапур забезпечити саме такі передумови. Ці обставини включали той факт, що з власних